

Слађана М. Миленковић
Висока школа струковних студија
за образовање васпитача
Сремска Митровица

УДК: 821.163.41.09-93-1 Ршумовић Љ.
373.2::821.163.41
ИД БРОЈ: 188140300
Оригинални научни рад
Примљен: 11. 8. 2011.
Прихваћен: 10. 10. 2011.

ОБРАДА НОНСЕНСНИХ ПЕСАМА ЉУБИВОЈА РШУМОВИЋА У ВРТИЋУ

Айсџракић: У раду се тумаче песме нонсенсног садржаја Љубивоја Ршумовића: „Уторак вече, ма шта ми рече“, „Др“ и „Телефонијада“. Циљ рада је подстицање стваралачке употребе језика у вртићу. Представљају се нови начини обраде текстова књижевности за децу. Коришћена је аналитичка и метода вођене фантазије. Теоријске поставке су емпиријски потврђене интерпретацијом Ршумовићевих песама. Стваралачки приступ у обради нонсенсних песама Љубивоја Ршумовића реализован је кроз вођену фантазију.

Кључне речи: нонсенс, апсурд, анализа, вођена фантазија

1.

Поетско стваралаштво Љубивоја Ршумовића у вртићу је најчешће обрађивано у корелацији са музиком, с обзиром да су многе његове песме за децу компоноване и отпеване. Овај рад је претежно усмерен ка изналажењу нових методичких поступака у обради познатих Ршумовићевих песама и могућностима њиховог стваралачког проучавања.

У раду се упућује на примену методичких стратегија које воде ка испољавању стваралачких способности деце и њиховом оспособљавању за креативан рад. Уз развијање естетских вредности, један од циљева јесте подстицање стваралачког осећања за језик. Задатак рада је да укаже на високе естетске домете нонсенсног жанра у стваралаштву Љубивоја Ршумовића и могућности обраде нонсенса како на нивоу његовог стваралачког опуса, тако и у односу на поетске творевине других писаца, што, свакако, треба схватити као подстицај на креативно размишљање и деловање деце. Један од задатака је подстицање употребе стваралачких игровних активности у раду на развоју говора са децом предшколског узраста.

У раду је коришћена аналитичка и метода вођене фантазије и дата емпиријска потврда интерпретације Ршумовићевих песама у раду са предшколском децом у вртићу „Полетарац“ у Руми. Резултати истраживања показале

да примена нонсенсних песама у развоју говора пружа неслућене могућности за коришћење стваралачког (креативног) рада у вртићу.

2.

Стваралачко проучавање нонсенса у Ршумовићевим песмама за децу доминантно је спроведено на нивоу поетске целине *Ма шћиа ми рече* (Ршумовић: 1991), истоименој књизи која се појавила на почетку пишчеве каријере. Књига је објављена у складу са његовим радом у редакцији програма за децу Радио Београда где је припремао и водио емисије *Ућџорак вече – ма шћиа ми рече*, *Субџџом у два* и *Весели ућџорак*. Ту је после познанства са Душком Радовићем усвојио његову и Змајеву педагошку доктрину *Шћџо љре гећџе смаћџраш човеком – љре ће човек и џосћџаћџи*, коју су ова два знаменита писца преузела од Џона Лока. Документарну поетику из тих емисија преносио је и у своје збирке песама указујући поверење децјој интелигенцији уместо да примењује дидактичност и истиче жељу за поуком.

Нонсенс (енгл. *nonsense* – бесмислица) најчешће се користи у склопу израза нонсенс – стихови. То су стихови нелогичне или апсурдне садржине, каткад и са измишљеним речима, прављени за забаву деци или као хумористичка поезија (РКТ 1992: 526). Свака књижевност има такве стихове, почев од народних бројалица, разбрајалица, успаванки и слично. Нонсенсни садржаји су се у енглеској књижевности јавили у XIX столећу у данас свима познатом роману *Алиса у земљи чуда* Луиса Керола, али и у делима других писаца као што су Едмунд Клерихју Бентли и Едвард Лир. У српској књижевности постоје и песме и приче нонсенсног садржаја. Позната је „Изокренута прича“ Бранка Ћопића, као и многе друге песме нонсенсног садржаја других писаца. Понекад су такве песме написане у форми пародије, понекад нонсенс почива на инверзији речи, каткад је утемељен на изненађењу, на ефекту неочекуваности, некад на апсурду. Повезан је с фантастиком и хумором и омиљен код деце предшколског узраста.

Свет маште код Ршумовића једини је свет у коме дете може потпуно слободно да живи без страха од реалности. Његове песме су игре маште. Често су постављене као игра загонетке и одгонетке („Десет љутих гусара“). Оне одгоне неспокојство, страх од мрака и слично. У песми „Ма шта ми рече“, свет маште је доведен до врхунца, машта је једина реалност. Ма шта је написано одвојено, али кад се чита, чује се као да изговарамо заједно, па може да се схвати као машта – машта је све то рекла. У овој, али и у већини других песама за децу овај аутор се игра са децјом свакодневицом користећи језичке изразе који су некад каламбури, некад нове речи, кованице: телефон *слонира*, *бескрајон* (у песми „Телефонијада“). Значење таквих речи деца схватају из контекста песме. Користи и изразе који су на граници слободности: *здићџо* (у песми „Смешна прашума“); десној ципели/одговорила лева/да не

зева (у песми „Ципеле“), па је од стране књижевне критике оцењен као благо ироничан и помало циничан песник. Употребљена језичка средства у контексту његове игре стиховима заснивају се на схватању игре као најбитније активности детета. Циљ његових песама је и да забави, а не само да поучи, јер је поучна страна песама скрајнута и нетранспарентна, а преовладава хумор и игра као подстицај на смех. Читалац доживљава екстазу смеха, опуштености и самозадовољства пратећи ведром и спонтану динамичку линију радње у песми. Фантазија и нонсенс имају доминантну улогу у свему овоме.

Ршумовићеве песме су приче у стиху. Он пева о догађају, описује ситуацију, прича шалу, анегдоту. Користи игру речима и парадокс да изазове смех („У Новом Саду свануло вече“, Ршумовић 1991:71), римује смешне досетке и изазива неверицу код читалаца. Иронију повезује са игром у песми „Ципеле“ (31), где се две ципеле препиру као деца, само је њихова препирка смешна и духовита, мада помало иронично приказује свађу људи. Песма је кратка, састављена из свега две терцине у којима се преплићу два слоја: слој игре и слој онога чиме се играмо. Преплитање игре и ироније присутно је и у другим његовим песмама, рецимо у песми „Др“ (8), у којој говори о вечитим непријатељима мишевима и мачкама, а миш мора да тражи помоћ од мачке која га на крају *смаже*. Ту су супротстављена гледишта непријатеља, не само у алегоријском животињском свету него и у људском, између пацијента и лекара, лаковерних и безобзирних.

Врхунац слободе, песничке досетљивости и бистрине ума Ршумовић исказује кад на необичан начин препознаје свакодневне ствари, кад пише похвално о страшним бићима и тада доводи до усијања хумор, разиграност и смех. Код њега игра доминира у стилском поступку и у теми великог броја песама [„Телефонијада“ (12); „Ма шта ми рече“ (7); „Ишли смо у Африку“ (13); „Др“ (9); „Кад не води кера“ (91)]. Свет Ршумовићеве поезије налази се у власти апсолутне игре.

Ршумовићеве песме нонсенсног жанра шеретско су поигравање са свакодневицом, шалозбилна негација конзервативних естетских вредности и стереотипних васпитно-образовних циљева и задатака. Њихово изучавање пружа изванредне могућности за коришћење стваралачког (креативног) рада на предшколском нивоу образовања. Једно од доминантних својстава сваке, па и Ршумовићеве нонсенсне поезије, јесте њена изокренутост. Зато се могу назвати и песмама-изокреталицама (Чуковски 1986: 236). Њихова „изокренутост“ може се пратити на свим нивоима језичког изражавања. Главно им је својство што се у њима нонсенсне ситуације претварају у реалне и обрнуто.

Стваралачко проучавање нонсенсног жанра уопште, а у овом случају и емпиријска потврда интерпретације песама Љубивоја Ршумовића, у којима је тешко повући границу између хумора, комизма и апсурда, треба да узме у об-

¹ Сви цитати из Ршумовићевих песама су из књиге *Ма шта ми рече*, па ће се убудуће у загради давати само број странице.

зир да се померање смисла у песмама овога писца јавља и као средство моделовања комичног. Он одступа од стереотипне норме књижевног изражавања и казивање повезује с хумором и фантастиком, али и апсурдом.

Нонсенсне песме Ршумовићеве тумачене су као облик комизма, али и као средство сатиричног, особеног и апсурдног погледа на свет. Оне су погодне за коришћење неких стваралачких модела у раду са децом предшколског узраста.

3.

Стваралачко изучавање нонсенсних песама Љубивоја Ршумовића могуће је спровести поступком расправљања и анализе значења и вођеном фантазијом.

Интегрисани методички приступ обради нонсенсних песама предодређен је њиховом иманентном природом. Оне подстичу дететову креативност, маштовитост, запажање, закључивање. Дете учећи стихове вежба памћење, систематизовање – аналитичко-синтетичке способности. Васпитач има значајну улогу у раду са децом на развоју говора, не само зато што је он говорни узор за децу него и због текстова које са њима обрађује. Од тога шта васпитач изабере и како то деци презентује, зависи и даљи развој говора, али и интелектуални развој целокупне личности детета (Наумовић 2000: 123).

Песме Љубивоја Ршумовића у вртићу могу да буду реализоване кроз игре стварања и игре супституције. Игре стварања су усмерене на спознавање сопственог ја и личног односа према другима. Игре супституције усмерене су на стварање бољих људи, самим тим на побољшање дечје личности. Ове игре именују негативне поступке, особине, навике или понашање да би се постигли ефекти бољег развоја.

„Ма шта ми рече“

Активност се изводи у средњој васпитној групи, деца од 4,5 до 5,5 година

- **Увођење у игру.** Деца слободно плешу уз музику, уз налоге да скачу на обе ноге, затим наизменично на једној, па две ноге. Потом се играју „Ђораве баке“, једно дете завезаних очију јури остале, кога ухвати тај везује очи и преузима његову улогу.
- **Интерпретативно читање песме „Ма шта ми рече“**
- **Дискусија** – Шта је у песми необично, смешно, изврнуто?
- **Размена** – Шта се теби слично десило или си ти нешто слично урадио?

Дечји одговори: С. М. – Ушла сам једном код баке у мрачну собу и видела очи у мраку како сјаје. Уплашила сам се и звала маму. Онда је мама укључила светло и видела сам да нема никог. То се мени само учинило.

И. К. – Мама ми је дала млеко да пијем, а ја сам га сипао у тигањ да ми пече палачинке. Она је рекла да мора да направи тесто, а не да пече само млеко.

Т. Р. – Једном сам обукла кошуљу наопачке, па су ми дугмићи били на леђима јер је нисамо откопчала. Мама ми се смејала.

М. М. – Баба ме терала да поједем цео тањир, а ја не волим спанаћ, па сам окренула тањир и поклопила рукама да не може да ми наспе.

Д. Г. – Кад је била зима, напољу је падао снег и мама ми није дала да излазим јер сам била болесна па сам тражила да ми донесе мало снега у собу да правим Снешка Белића. Онда је мама рекла да то не може јер ће се истопити.

Н. Р. – Моја тетка је кувала кафу и морала је за сваког посебно да кува, па је уместо шећера ставила со. Тата је кад је пробао све пљунуо у шољицу и у тацну.

Р. Р. – Кад смо били у шетњи на мору, било је вече и светиљке су сијале. Ми смо имали сенке, а мој мали брат Никола је рекао тати да му не стаје на његову сенку јер га боли.

- **Вођена фантазија** – Изокренута песма. Замислите да сте у изокренутом свету. Како бисте се облачили, ходали, разговарали, живели? Да ли бисте ујутру рекли Добро вече? (Дати деци могућност да глуме да спавају и буде се желећи једни другима добро вече, затим да се појединачно или у пару облаче, шетају, разговарају. Понудити им различите одевне предмете, капе, мараме, обућу, шалове, кишобране, ташне...)
- **Сликање** – Најпре свако на тврђем папиру нацрта вече или неки приказ из песме. Неко нацрта вече, неко реку да тече узводно, неко козу итд... Следи бирање најбољег цртежа.

„Др“

- **Уводни поздрав** – Деца се играју игре по улогама: Код доктора. Неколико њих глуме докторе, а остали су пацијенти. Импровизују чекаоницу код лекара и преглед. Играју се после измењених улога.
- **Интерпетативно читање песме**
- **Разговор** кроз питања: Како вам се допала ова песма? За кога је ова песма тужна, а за кога срећна? Како бисте се осећали да је вама лекар рекао да вам није ништа? Да си ти тај миш из песме како би се осе-

ћао кад те прегледа доктор мачак? Шта би се десило да миш није отишао код лекара?

• **Размена** – Да ли си ти некада био болестан и како си се лечио?

Дечји одговори: Јана – Била сам болесна на распусту. Ишли смо на море и цео дан сам пливала, а увече смо јели рибу. Мени је онда било лоше и водили су ме код лекара. Добила сам инјекцију у руку и спавала, а мама је дежурала.

Никола – Једном је бабина мачка уловила гуштера, ја сам јој дала храну. Она је пустила гуштера да би појела храну, али јој је остао његов реп. После је нисам дуго видела, мора да је била болесна.

Милан – Кад сам имао богиње, лежао сам дуго и нисам мога да идем код Деда Мраза да добијем пакетић, него су ми донели мама и тата.

Ко је пазио на тебе?

Леа – Мама пази на мене увек кад сам болесна. Она онда не иде на посао и ми се мало играмо.

Ана – И на мене пази мама, али једном је она морала да ради, па је док је била на послу мене чувала бака. Ја сам била немирна и морала је да ме води у паркић да се играм иако сам имала температуру. Кад је дошла, мама ме грдила зашто сам устајала из кревета, а ја сам рекла: „Мама, више никад нећу“, „Мамице, слушаћу те“.

Иван – Мама је оставила брата да пази на мене кад смо ишли у Роду, а она ће само нешто часком да купи. Брат је отишао да гледа играчке и ја сам остала сама, а кад је дошла мама је била љута. Он је гледао камионе и није ме чувао.

• **Покретна игра** – „Леденог чике“ – Један је „ледени“. Он јури све остале. Кога пипне тај се заледи, не мрда. Онај ко није залеђен може да пипне залеђеног и да га одледи. Игра се док се сви не залече.

• **Цртеж** – Узмите хартију и оловку и нацртајте доктора мачка и миша у ципу.

Ко буде желео да спаси миша, нека нацрта како би га спасио.

„Телефонијада“

• **Уводни поздрав** – Деца се играју разбрајалица: Ен, ден, доре... и других, такмиче се подељени у две екипе, ко ће више разних разбрајалица знати.

• **Интерпетативно читање песме**

- **Разговор** кроз питања: Како вам се допала ова песма? Какве речи су овде коришћене? Да ли знате шта значи реч *слонира* и да ли то постоји? Какве сте ви речи користили кад сте се разбрајали? Да ли знате још неке такве речи?
- **Размена** – Да ли сте некада чули некога да говори неразумљиве речи и како је то изгледало?

Дечји одговори: Николина – Ишли смо на море у Грчку и тамо смо се купали и сунчали. Видела сам једну девојчицу на плажи да лиже сладолед и хтела сам и ја. Рекла сам мами да хоћу и ја сладолед. Пошто нисмо видели где га је девојчица купила, пришла сам јој и питала. Она је рекла нешто што ја нисам разумела, као *бла, бла, бла*. Показала сам руком на њен сладолед и она је разумела, па ми је показала руком куда да идемо да га купимо. Мама и ја смо отишле и била сам срећна.

Невена – Моја сестра из Француске и ја се дружимо на распусту и онда ја волим кад она прича француски јер ја ништа не разумем, али много смешно звучи.

Анита – Кад смо ишли да гледамо представу у позориште, мама, тата и ја смо прошли улицом и тамо је седео неки просјак. Он је певао и викао да му дамо пара и мама му је дала, а он је онда нешто мумлао и смешио се. Ништа га нисам разумео, али ми је био страшан.

Да ли сте ви некада рекли нешто, па вас други нису разумели?

Ивана – Мене је једном деда спасио кад сам ја поломио једно мамино цвеће, а мама је питала: „Ко је ово урадио?“ Деда је рекао: „Ја, случајно закачио“. Мене би мама пребила због тог њеног цвећа.

Ана – Мог брата је спасио један чика на мору. Могоао је да се удави због лопте.

Ивана – Ја сам једном била у паркићу и нисам видела да се једна девојчица љуља и да она није викнула „Чуваааај!“ ја бих право на њу налетела.

- **Вођена фантазија** – Изокренута песма – Замислите да сте у изокренутом свету. Причајте неки страни језик, купујте неке непознате ствари за неки нов новац. Како бисте се у том измишљеном свету облачили, ходали, разговарали, живели? Деца се претварају да причају неки нов језик.
- **Сликање** – Деца сликају измишљени град, продавницу, новац. Сликају ситуацију у којој говоре, купују, шетају се итд. Следи бирање најбољег цртежа.

ЗАКЉУЧАК

Стваралачки су интерпретиране песме нонсенсног жанра Љубивоја Ршумовића. Дефинисане су песме-изокреталице и разматране песме нонсенсног садржаја „Уторак вече, ма шта ми рече“, „Др“ и „Телефонијада“. Рад је имао за циљ да подстакне стваралачко осећање за језик и примену неких модела стваралачког рада у вртићу. Указано је да нови начини обраде текстова књижевности за децу богате дечји речник, односно подстичу развој лексике. У разматрању начина обраде песама нонсенсног жанра Љубивоја Ршумовића примењене су стваралачке игровне методе. Коришћене су аналитичка и метода вођене фантазије, као и емпиријска потврда интерпретације Ршумовићевих песама.

Истраживање је показало да нонсенсне песме пружају неслућене могућности за примену креативног рада на развоју говора у вртићу. Показано је да, уз проблемски методички приступ, изучавање нонсенсних песама Љубивоја Ршумовића може да буде усмерено према моделима стваралачког рада, поступком расправљања, анализе значења и вођене фантазије. Примењене су методе разговора, дескрипције и демонстрације. То све је илустровано моделима и приказима стваралачких интерпретација песама кроз игре стварања и супституције. Игре стварања биле су усмерене на спознавање сопственог ја и личног односа према другима, а игре супституције на побољшање дечје личности. Ове игре именују негативне поступке, особине, навике или понашање да би се постигли ефекти бољег развоја.

Нонсенсне песме погодују коришћењу креативног рада у настави. Дати су теоријско-методички оквири изучавања нонсенсног текста. Закључено је да такво тумачење може да има значајне резултате у обради текстова књижевности за децу увртићу, тим пре што деца воле поезију у којој су присутни парадокс и апсурдне ситуације. Књижевно-стваралачки поступци у проучавању Ршумовићевих и уопште нонсенсних песама треба да буду примерени њиховој природи и васпитно-образовним циљевима и задацима, а методичке радње и поступци условљени природом нонсенсне грађе, као и чињеницом да се у нонсенсним песмама реални односи између људи и догађаја изокрећу.

Ршумовић је на комичан начин изокренуо свакодневне ситуације из живота деце, природних појава, извршио инверзију између живог и неживог и персонификовао животиње и предмете. У његовим нонсенсним песмама и нелогично постаје логично и деца те песме прихватају сасвим природно. На крају се може закључити и то да је хуморно-забавни карактер његових песама и релативизација идеала општег добра, снажан допринос негацији педагогизације литературе. Циљ његових песама је и да забави, а не само да поучи, чак је та поучна страна скрајнута и ненаметљива, док преовладавају хумор и игра као подстицај на смех. Свет маште је код Ршумовића једини свет у коме дете може потпуно слободно да живи без страха од реалности.

ИЗВОРИ

- Грипари (1994): Пјер Грипари, *Заљубљене цицкеле*, Београд: БИГЗ.
Ршумовић (1990): Љубивоје Ршумовић, *Ма шћа ми рече*, Нови Сад: Дневник.
Ршумовић (1991): Љубивоје Ршумовић, *Вести из несвести*, Београд: БИГЗ.
Ршумовић (1991): Љубивоје Ршумовић, *Још нам само але фале*, Београд: БИГЗ.
Ршумовић (1991): Љубивоје Ршумовић, *Ма шћа ми рече*, Београд: БИГЗ.
Ршумовић (1998): Љубивоје Ршумовић, *Одакле су делије*, Горњи Милановац: Дечје новине.

ЛИТЕРАТУРА

- Ларус (1963): *Grand Larousse encycpédique en dix volumes*, tome septième, Paris: Librairie Larousse.
Миленковић (2006): Слађана Миленковић, *Методика развоја говора*, Сремска Митровица: ВШОВВ.
Наумовић (2000): Милоград Наумовић: *Методика развоја говора*, Пирот: Виша школа за образовање васпитача у Пироту.
Николић (1997): Видан Николић, *Функционални нивои нонсенсне књижевности*, *Књижевности и језик*, XLV/2–3, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, 85–92.
Проп (1999): В. Проп, *Проблеми комизма и смеха*, Москва: Издательство Лабиринт.
РКТ (1992): *Речник књижевних термина*, прир. Драгиша Живковић, Београд: Нолит.

Росић (2011): Тиодор Росић, Предшколска стваралачка интерпретација Игара Васка Попе, *Детињство*, XXXVII/2, Нови Сад: Змајеве дечје игре, 86–93.

Росић (2008): Тиодор Росић, Поетска игра Љубивоја Ршумовића, у: Љубивоје Ршумовић, *Негде иза седам брда*, Београд: Српска школа.

РФП (2004): *Речник филозофских појмова*, Београд: БИГЗ.

Чуковски (1986): Корнеј Чуковски, *Од грује до њеше*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Sladjana Milenković

The Advanced School Vocational Studies
for Education of Preschool Teachers
Sremska Mitrovica

THE INTERPRETATION OF THE NONSENSE POEMS BY LJUBIVOJE RSUMOVIC IN THE KINDERGARTEN

Summary: The aim of the paper is to stimulate creative feeling for language and the appliance of the creative models in the kindergarten. It is pointed out to some new ways of interpreting literal texts for children that stimulates the expanding of the children's vocabulary. We have applied creative playing methods in this context. Also, analytical and fantasy methods were used as well as the empirical confirmation of the interpretation of the Rsumovic's poems. The research has shown that the appliance of the nonsense poems in the kindergarten gives enormous possibilities of the creative work with children.

Key words: nonsense, absurd, analysis, fantasy